

بهریه‌ککه‌وتنه‌ شاراوه‌کانی‌ سهدر و چوارچیوهی‌ هاوئا‌هه‌نگی

02-08-2022

نووسه‌ره‌کان

د. یاسین‌ ته‌ها

کورت‌ه : ئالوزیبه‌کانی‌ نئو‌ مالی‌ شیعه‌ و به‌ریه‌ککه‌وتنه‌کانی‌ دوو‌ جه‌مسره‌ سیاسییه‌ک‌ه‌ی‌ شیعه‌ی‌ عێراق

لەپاش كەشانهوێ سەدر لە پەرلەمان (15 حوزەیرانی 2022)، لایەنەکانی چوارچۆیە هاوئاھەنگی شیعە، ھەر لێكدانەوہەبەکیان بۆ بربارەكە ھەبووبیت، بە كردهی وەھا مامەلەیان كرد كە ركبەرە سەرەكییەكەیان چۆكى داداوە و گۆرەپانی بۆ چۆل كر دوون، ھەر لەم مێنەبەشدا بەخێرای و لە دانیشتنێكى نااساییدا 73 كورسییەكەى پەرلەمانتارەكانیان پركردەوہ، بەدواشیدا محەممەد شىع سودانى یان بەرێژكرد كە پینشتەر و لەسەر ووبەندى خۆپیشاندانەكانى تشرین، سەدر قیتۆى لەسەرى دانابوو (2020)، ئەمەش ئۆقرەى لە سەدر بڕى و بەدوایدا لایەنگرەكانى ناردە سەر پەرلەمان.

بەلای سەدرەوہ ھەر بەرەوپینشچوونێكى چوارچۆیە شیعە لە پروسە سیاسییەكە، لە ناامادەى رەوتەكەیدا، جگە لەوہى پەيامى بزاركردن و ھەراسانكردنە، مەترسییەكى گەورەشە لەسەر داھاتووی پرۆژە سیاسییەكەى. چونكە بەگۆرەى ئەزموونەكانى پینشو، بەشى زۆرى كاریگەرى لە عێراق لە سایەى بەشداریكردن لە دەسەلات و پركردنەوہى جومگەكانى دەولەت بەدەست دیت ئەك لەرپى بوون بە ئۆپوزسیۆن. ھەر وەھا ھیشتا لەژێر كاریگەرى پەرچەكردار و شوكى ئەو لەمپەراندە دەژى كە بۆ حكومەتى "زۆرینەى نیشتمانى" و كاندیدكردنى جەعفەر سەدر دروست كران و، ئیستاش بە پەكخستنى پرۆژەكانى چوارچۆیە هاوئاھەنگی شیعە تۆلەى خۆى دەكاتەوہ.

بەئەگەرى زۆر، حكومەتى نوێى چوارچۆیە هاوئاھەنگی دەست بۆ یاسای ھەلبژاردن دەبات كە پینشتەر دادگای فیدرالى راسپاردەى ھەبە بۆ ھەمواركردنەوہى، لەوانەبە ئەمەش رێگربیت لەوہى جارێكى دیکە سەدریبەكان بەم جۆرەى ئیستا ببینەوہ بەكەم لە بازنە شیعەكان، ئەمەش بۆ سەدریبەكان مەسەلەبەكى زۆر جێگە باپەخ و گرنگە چونكە لە خولى پینشودا (چوارەم) كاری زۆریان لەسەر یاسای ھەلبژاردن و دابەشكردنى بازنەكانى و پێكھینانى كۆمسیۆنەكەى كر دووہ. دەستكاریكردنیشیان لە نەبوونى ئەواندا بە دلنیایى لە بەرژەوہندیان نابیت، ئەمەش بەكێكە لە ناكۆکییە ھەرە شاراوہەكانى نیوان سەدر و چوارچۆیە هاوئاھەنگی.

سەدریبەكان بەرگەى ئەوہ ناگرن، ركبەرەكانیان حكومەت پێكھینن و تا سالى 2025 كە وادەى یاسایى ھەلبژاردنە، ئەمانیش لەسەر كورسى یەدەگ لە چاوەرپوانى و تەماشاكردندا بن، بۆیە چارى دیکەیان نییە جگە لە سەپاندنى قوناعیكى راگوزەر كە چاوەرپوانیبەكە كورت بكاتەوہ بۆ دەورووبەرى سالیك یان شتێك زیاتر، بۆ ئەوہى ئەمانیش بەھیز و گوتاریكى نوێیە بگەرێنەوہ بۆ پەرلەمان.

محەممەد شىع سودانى بە دەستە گولى مالیكى دادەنریت، بەلام لە پاش پالائتنەكەى لەلایەن چوارچۆیە هاوئاھەنگی و پاش ئەوہى مالیكى تووشى لێكەوتەى تۆمارە دەنگیبەكانى بوو، بە پلەى یەكەم عەسایب كەوتنە بانگەشەكردن بۆ حكومەتە چاوەرپوانكراوہكەى و مەرجى وەزیرەكانیشیان راگەیاندا. ھەر لەو بەینەشدا قەیس خەزەلى گوتى "ھەناسەى زەھرا لە كۆبوونەوہى بەرێژكردن سودانى ئامادەبوو"، ئەمەش بۆ سەدریبەكان دووجار ھەراسانكەرە، لەلایەك عەسایب بالێكى جابووەوہن. پینشتیش زۆرجار سەدر باسى لەوہ كر دووہ ئەوانەى لەسەر شانى ئەو ھەلكشاوون و دواتر بەجیان ھیشتوون، خەلكانى سەپلەو بەد رەفتارن، ھەر وەھا ھەردوولایان لەسەر میراتى محەممەد سادق سەدر شەرپانە، ئیستاش دەیانەوئیت پیرۆزى و حیاكەتە مەزھەبى و ئاینیبەكان بەن. لە كاتیكدا سەدریبەكان عەسایبىان پى نەشەرییە و بە پاشكۆ و خیانەتكاریان دەزانن.

بە پركردنەوہى كورسییەكانى سەدر و دیاریكردنى كاندیدى سەرۆكەزیران، چوارچۆیە هاوئاھەنگی ھەنگاویك چوونە پینش و چەند خالێكىان لەسەر سەدر تۆماركرد، بەلام ئەویش لە بەرامبەردا بە داگیردن ناوچەى سەوز و پەرلەمان یاریبەكەى بەكسان كردهوہ، ئیستاش قوئل بادانى ھەردوولا لەسەر توانای درێژەدان بە نەرەزایەتیبەكان و بەكارھینانى كارتەكانى گوشارە لە دژى بەكتر.

سەدر ھەموو ئەو بۆچوونانەى سەلماند كە بەبى ئەو ھېچ یاریبەكى سیاسى لە عێراق سەرنانگرت، بەلام ناپوونى زۆر لە داواكاریبەكانى ھەبە و ئاستەكەى ھیندە بەرزكردووەتەوہ كە ئەگەرى لێكگەپشتنى دوور خستووەتەوہ. لە بەرامبەرىشدا چوارچۆیە هاوئاھەنگى ھەولیان دا كارتى شەقام رابكێشن و ئەمەش دۆخى شیعەى خستە بەر مەترسى پێكدادان. بۆیە ناچار، بەزویى و بەشیوہبەك كۆتاییان پى ھینا بۆ كاتى دیکە و ئامازەبەكى بەھیزیان دا كە ھەروا بەئاسانى تەسلىم نابن.

لە ئاسۆى نزیكدا چارەسەرى مامناوہند بۆ كیشەى سەدر و لایەنە شیعە ركبەرەكانى دیار نییە، بەلام ئەگەرى خزانى دۆخەكەش بۆ شەرى ناوخۆى شیعە شیعە زۆر بەھیز نییە، چونكە ئەوہ بەكسانە بە خەسارى ئێران و شلبوونى مشتى شیعە بەسەر حوكمرانى عێراق. جگە لەوہش، ھەموولایەکیان لە خێر و بێرى پەیکەرى ھىلاكى دەولەتى عێراقدا ھاوبەشن، لەوہش تێدەگەن بەشەرى ناوخۆى تەر و وشك پێكەوہ دەسووتین، تا مەرجەعیەتى شیعەش ھەبى شتێكى چاوەرپوانكراوہ كە لە ئەگەرىكى وەھا رێگر بیت. ئەمە جگە لە كارتێكەرە دەرەكیبەكانى پەبوەست بە دۆخى عێراق.

ھەندێك چارەسەر لەبەردەستدان بۆ قەیرانى ئیستای شیعە لە بەغدا، سەرچەمیشیان پێداگرن لەسەر كورتكردنەوہى تەمەنى خولى پینجەم بۆ ئەوہى سەدریبەكان لە پەراویز نەمێننەوہ، بەلام سەرگرتنى داواكاریبەكانى سەدریش بۆ قەلپكردنەوہى یاریبەكە سەقفیكى بەرز و قورسە، كۆتا ھەولیش بۆ كۆنترۆلكردنى بپار لە عێراق لەسەردەستى مالیكى، بە كەوتنى سێپەكى عێراق و مائۆرانیبەكانى پاش

داعش كۆتايى ھات، ھەر كەسى ديكەش ھەمان ھەول بەدات رەنگە ھەر كارەسات و تېكچوونى بارودۇخى بەدوادا بېت چونكە عىراق پاروويەكى گەورەترە لە سەرجم ئەو كارەكتەرانى ئىستا لە ناخۇدا ھەن، ھىچ ھىز و لايەنكى شىعەكانىش ئەوئەندە زۆرىنە نىن كە بتوانن بالادەستى خۇيان بسەپىنن.